

Ordning i naturens kaos

Berättelse

En barndom bland blommor

Carl von Linné föddes den 13 maj 1707 i Råshult i Småland. Hans far var präst men också en hängiven amatörbotaniker, och i prästgårdens trädgård fick den unge Carl tidigt lära sig växternas namn. Att han senare skulle ägna hela sitt liv åt naturen var kanske ingen tillfällighet, även om hans lärare i skolan knappast trodde att det skulle bli något av pojken. Han brydde sig nämligen mer om blommorna på ängen än om läxorna i latin och teologi.

Vägen till vetenskapen

Linné studerade medicin i Lund och därefter i Uppsala. På den tiden var medicin och botanik tätt sammanflätade, eftersom nästan alla läkemedel utvanns ur växter. För att utöka sina kunskaper genomförde han 1732 en strapatsrik resa till Lappland, där han under flera månader undersökte både växtlivet och samernas kultur. Mellan 1735 och 1738 vistades han i Nederländerna, och det var där han gav ut den första upplagan av sitt mest berömda verk, *Systema Naturae*.

Ett språk för hela världen

Linnés stora insats handlade om något som vid första anblicken kan verka enkelt, men som i själva verket var avgörande: hur man namnger naturens arter. Problemet var att samma växt kunde ha helt olika namn i olika länder, vilket gjorde det nästan omöjligt för forskare att veta om de talade om samma sak. Linnés lösning var att ge varje art två latinska namn, ett för släktet och ett för arten – ett system som kallas binär nomenklatur. Människan fick namnet *Homo sapiens*. Tack vare denna metod fick vetenskapen ett gemensamt språk, följaktligen kunde kunskap spridas mycket lättare över gränserna. Genombrottet kom med boken *Species Plantarum* år 1753.

Läraren och lärjungarna

År 1741 blev Linné professor vid Uppsala universitet, och hans föreläsningar lockade studenter från hela Europa. Han var en karismatisk lärare som väckte sina elevers nyfikenhet. De allra skickligaste skickade han ut på långa expeditioner runt jorden för att samla in nya arter. Dessa unga män kallade han sina "lärjungar", men priset var ofta högt: flera av dem dog under resorna, vilket innebar att Linnés vetenskapliga framgångar delvis byggde på andras uppoffringar.

Eftermäle

Privat gifte sig Linné med Sara Lisa Moraea 1739, och paret fick sju barn. Han tillbringade sina sista år på gården Hammarby utanför Uppsala. År 1757 adlades han av kungen och bytte då namn från Carl Linnaeus till Carl von Linné. När han dog den 10 januari 1778 var han känd i hela den lärda världen.

Linné delade in och namngav naturen med en självsäkerhet som ibland har kritiserats, å ena sidan för att vara förenklad, å andra sidan färgad av sin tids fördomar. Trots detta står en sak klar: det

system han skapade gav mänskligheten ett verktyg för att förstå det levande, och i grunden använder vi det fortfarande. Få svenskar har satt så djupa spår i vetenskapens historia.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
hängiven	mycket intresserad och engagerad
amatörbotaniker	person som studerar växter på fritiden, utan utbildning
teologi	läran om religion och Gud
sammanflätade	nära kopplade till varandra
strapatsrik	jobbig och full av besvär
upplaga	en utgåva av en bok
binär nomenklatur	systemet att ge varje art två namn
genombrott	ett stort och viktigt framsteg
karismatisk	som har en utstrålning som drar till sig människor
expedition	en lång resa med ett bestämt syfte
uppoffring	när man ger upp något viktigt för en annan sak
adlades	gjordes till adelsman av kungen
eftermäle	det som man minns en person för efter döden

Läsförståelsefrågor

---

1. Vad antyder texten om Linnés tid i skolan?
  1. Han var den bästa eleven i klassen
  2. Hans lärare trodde inte att han skulle lyckas
  3. Han ville bli präst som sin far
2. Varför var medicin och botanik tätt sammanflätade på Linnés tid?
  1. Läkare och botaniker bodde tillsammans
  2. Nästan alla läkemedel kom från växter
  3. Det fanns inga riktiga läkare
3. Vad var det grundläggande problemet som Linné löste?
  1. Att det fanns för få växter att studera
  2. Att samma växt hade olika namn i olika länder
  3. Att latin var ett svårt språk
4. Vad innebär binär nomenklatur?
  1. Att varje art får två latinska namn
  2. Att varje art får ett nummer
  3. Att varje art får ett namn på svenska
5. Vilken bok markerade genombrottet för Linnés namnsystem?
  1. Systema Naturae
  2. Species Plantarum
  3. Flora Lapponica
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. Linné gjorde en resa till Lappland år 1732.
  2. Alla Linnés lärjungar kom hem välbehållna.
  3. Linné talade flytande franska.
  4. Linné adlades och bytte namn samma år som han fyllde 50.
7. Texten säger att Linnés framgångar “delvis byggde på andras uppoffringar”. Förklara med egna ord vad som menas.
8. Varför kan man säga att Linné gav vetenskapen “ett gemensamt språk”?
9. I sista stycket nämns att Linné har kritiserats. Vad kan man förstå om hur författaren ser på honom, trots kritiken?
  1. Författaren tycker att Linné var oviktig
  2. Författaren menar att Linné gjorde fel i allt

3. Författaren ser honom som mycket betydelsefull trots bristerna
10. Vad menas med uttrycket “satt djupa spår i vetenskapens historia”?
11. Varför skickade Linné ut sina bästa elever på resor?
12. Skriv med egna ord: hur förändrade Linnés idé om namngivning forskarnas arbete i hela världen?

Facit

1. Hans lärare trodde inte att han skulle lyckas.
1. Nästan alla läkemedel kom från växter.
1. Att samma växt hade olika namn i olika länder.
1. Att varje art får två latinska namn.
1. Species Plantarum.
1. **ja** – resan ägde rum 1732. b) **nej** – flera av lärjungarna dog under resorna. c) **det står inte i texten**. d) **ja** – han adlades 1757, då han fyllde 50 (född 1707).
- Exempel på svar: Det betyder att en del av den kunskap och de växter som gjorde Linné berömd samlades in av hans elever, och att flera av dem dog under de farliga resorna. Hans framgång kostade alltså andra människor mycket.
- Exempel på svar: Eftersom alla forskare kunde använda samma latinska namn på varje art, kunde de förstå varandra oavsett vilket land de kom ifrån.
1. Författaren ser honom som mycket betydelsefull trots bristerna.
- Exempel på svar: Det betyder att han påverkade vetenskapen så mycket att han fortfarande har stor betydelse och inte glöms bort.
- Exempel på svar: För att de skulle samla in nya växter och djur från olika delar av världen åt honom.
- Exempel på svar: Innan Linné var det rörigt eftersom samma växt hade många namn. Med hans system fick varje art två fasta latinska namn, vilket gjorde att forskare i hela världen kunde dela kunskap och förstå varandra.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Temat är hur ordning och ett gemensamt språk skapar förutsättningar för kunskap, samt vetenskapens etiska sidor (lärjungarnas uppoffringar, tidens fördomar). Texten lämpar sig för att öva källkritik och nyanserad värdering: hur kan en person vara både banbrytande och kritiserad?

Diskussionsfrågor

- Linné ville skapa ordning i naturens “kaos”. Varför tror du att människor vill ordna och kategorisera världen omkring sig?
- Texten nämner att Linné kritiserats, bland annat för sin tids fördomar. Hur ska vi se på historiska personer som gjort stora insatser men också haft åsikter vi i dag tar avstånd från?
- Linnés lärjungar tog stora risker i vetenskapens namn. Vilka risker tycker du är värda att ta för ny kunskap?
- **Skriv (6 meningar):** Beskriv en uppfinning eller en idé som du tycker har förändrat världen. Förklara vad den gjorde och varför den var viktig.

Källor och faktagranskning

- Carl von Linné – Wikipedia (svenska): https://sv.wikipedia.org/wiki/Carl_von_Linné
- Carl Linnaeus – Wikipedia (engelska): https://en.wikipedia.org/wiki/Carl_Linnaeus
- Carolus Linnaeus – Encyclopaedia Britannica: <https://www.britannica.com/biography/Carolus-Linnaeus>
- Linnés liv – Uppsala universitet: <https://www.uu.se/om-uu/historia/carl-von-linne/linne-online/linnes-liv>
- Carl Linné (von) – Svenskt Biografiskt Lexikon: <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Artikel/10735>

Faktagranskad i juni 2026. Nyckelfakta: Carl von Linné föddes 13 maj 1707 i Råshult, Stenbrohults socken i Småland, och dog 10 januari 1778 i Uppsala (på gården Hammarby). Han studerade i Lund (1727) och Uppsala (från 1728), gjorde sin Lapplandsresa 1732 och bodde i Nederländerna 1735–1738, där han gav ut första upplagan av Systema Naturae (1735). Han blev professor i Uppsala 1741 och utvecklade den binära nomenklaturen, som fick sitt genombrott i Species Plantarum (1753). Han gifte sig med Sara Elisabeth (Sara Lisa) Moraea 1739 och fick sju barn. Han adlades 1757 och tog då namnet von Linné (tidigare Carl Linnaeus). Osäkerhet/notering: Födelsedatumet anges som 13 maj enligt den julianska kalender som Sverige använde då; i gregoriansk kalender motsvarar det 23 maj, vilket är varför engelska källor ofta skriver 23 maj 1707. Adlandet beslutades 1757 men adelsbrevet stadfästes formellt 1761; svenska källor anger vanligen 1757. Bilden är Alexander Roslins porträtt från 1775 (Public Domain, konstnären död 1793).

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.